

ОЦІНКА ФАКТОРІВ ОПТИМІЗАЦІЇ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТА МІЖНАРОДНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

EVALUATION OF THE FACTORS OPTIMIZING THE ACTIVITY OF THE ENTITY OF INTERNATIONAL ACTIVITY

Дослідження сфокусовано на аналізі діяльності суб'єкта міжнародного бізнесу. Розглянуто практичні аспекти здійснення аналізу багатоманітних факторів впливу на організацію експорту міжнародної компанії. Здійснено аналіз показників з метою оцінки рівня кредитоспроможності підприємства. Також оцінено кризовий стан підприємства за моделлю Альтмана. Встановлено, що на фінансовий результат вплинули ряд факторів, як позитивно, так і негативно. Акцентовано, що при організації роботи на експорт важливим питанням є вибір партнерів на світовому ринку. Розглянуто принципи здійснення зовнішньоекономічної діяльності. Для ефективного управління міжнародною економічною діяльністю запропоновано: здійснювати аналіз показників, які характеризують кризовий стан підприємства за п'ятифакторною моделлю Альтмана; визначити показники кредитоспроможності; давати оцінку факторів впливу на фінансовий результат.

Ключові слова: конкурентоспроможність, модель Альтмана, експорт, міжнародний бізнес, факторний аналіз.

The research is focused on the analysis of the activities of the subject of international business. The practical aspects of the analysis of multifaceted influencing factors on the export organization of an international company have been studied. The problem of complex analysis by groups of indicators, which allows retrospectively to assess the work of the company (enterprise) based on statistical reporting data, is gaining theoretical understanding. The need to use various approaches to evaluate the effectiveness of the international economic activity of the enterprise is substantiated. An analysis of the indicators was carried out in order to assess the level of creditworthiness of the enterprise. The compliance of the indicators with the normative values was determined. An assessment of the enterprise's creditworthiness is provided as one of the possible factors for optimizing the enterprise's foreign economic activity. The crisis state of the enterprise was also assessed according to Altman's model. The obtained results characterize the financial stability of the enterprise at a high level, testify to the ability to finance its current activities, to conduct settlement operations in a timely manner. In order to improve the organization of international activities, a factor analysis of activity results was carried out. It was established that the financial result was influenced by a number of factors, both positively and negatively. It was emphasized that when organizing work for export, an important issue is the choice of partners on the world market. The principles of foreign economic activity are considered. For effective management of international economic activity, it is proposed to: analyze the indicators that characterize the crisis state of the enterprise according to Altman's five-factor model; determine creditworthiness indicators; give an assessment of factors influencing the financial result. The development of specific plans for the implementation of measures will allow the enterprise to decide on the main types of actions for entering foreign markets and consolidate its competitive advantages.

Key words: competitiveness, Altman's model, export, international business, factor analysis.

УДК 339.9

DOI: <https://doi.org/10.32782/infrastruct68-2>

Мельничук О.П.

к.е.н, доцент кафедри економіки та міжнародних відносин
Вінницький торговельно-економічний інститут
Державного торговельно-економічного університету

Melnichuk Oksana

Vinnitsia Institute
of Trade and Economics
of State University of Trade and Economics

Постановка проблеми. Міжнародна економічна діяльність розглядається сьогодні як важлива галузь національної економіки і має значний вплив на економічне відновлення країни. У умовах воєнного стану питання організації міжнародної економічної діяльності набуває все більшого значення. Проведення експортних операцій, як складової частини міжнародної економічної діяльності є вагомим джерело існування підприємства і економічного розвитку держави. Досягнення максимальної ефективності експортних операцій, а, отже, максимізація прибутку можлива тільки за умови ефективної організації міжнародної економічної діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Питання організації міжнародної діяльності підприємства широко висвітлені, як у зарубіжній науковій літературі так в Україні. Проблемами ефективності міжнародної діяльності займаються такі фахівці, як Білий В., Губенко В., Зварич І. Я., Козак Ю. Г., Кредисов А., Лозенко А., Павленко Ф.,

Ситник Н. С., Савельєв Є. В. Тарасенко С. В., Щербак В. та ін.

Постановка завдання. Метою дослідження є розгляд факторів оптимізації діяльності суб'єкта міжнародної діяльності.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Для оцінки ефективності діяльності міжнародної економічної діяльності підприємства наукові джерела представляють значну кількість різноманітних підходів. Для більшості підходів використовуються систему аналітичних коефіцієнтів, що характеризують діяльність суб'єкта господарювання. Для коефіцієнтного аналізу характерна логічність, конкретність і наявність нормативних значень оцінки ефективності діяльності міжнародної компанії. Комплексний аналіз за групами показників дозволяє здійснити оцінку роботи компанії на основі даних статистичної звітності у визначених рядах динаміки. В практиці господарювання використовуються методи і моделі аналізу діяльності між-

народних компаній, основою яких є узагальнюючі показники [3; 7].

Одним із факторів оптимізації міжнародної економічної діяльності підприємства є підтримання належного рівня кредитоспроможності підприємства. З метою оцінки рівня кредитоспроможності використовується показники для визначення того, до якої категорії відноситься підприємство як позичальник [1; 4]. Розрахунок показників приведено у табл. 1.

Для оцінки рівня необхідно визначити відповідність показників нормативним значенням. Таблиця 2 відображає рівень коефіцієнта, що розраховано.

Результат дає підстави віднести ТОВ СП «АГРОІНВЕСТ» до категорії «Відносно надійних» у 2020, 2021 р.

Для врахування зовнішніх і внутрішніх факторів постає питання узагальнення системи коефіцієнтів для оцінки впливу на діяльність підприємства [7; 8]. Для оцінки імовірності банкрутства доцільно застосовувати Модель Альтмана. Модель базується на інформації, що міститься у звіті про фінансові результати та балансі організації, як такий, що можливо отримати із загальнодоступної інформації. Оцінка показників базується на ліквідності, прибутковості, платоспроможності, активності

продажів і кредитному плечі цільового бізнесу. Враховуючи доступність інформації, модель Альтмана є корисним показником для сторонніх осіб, які мають доступ до фінансової звітності компанії.

Значення інтегрального показника представлено у табл. 4.

Розрахунки показника отримано в межах 6,24–8,45. Це характеризує фінансову стійкість підприємства на високому рівні, свідчить про здатність фінансувати свою поточну діяльність, своєчасно проводити розрахункові операції. Діяльність ТОВ СП «АГРОІНВЕСТ» стабільна і стійка до змін середовища.

Для вдосконалення організації міжнародної діяльності важливо оцінити факторів, що вплинули на результати діяльності підприємства. Доцільно здійснити факторний аналіз результатів діяльності [3; 5]. Основні показники для розрахунків приведено у табл. 5.

Встановлено, що на фінансовий результат діяльності впливали ряд факторів, як позитивно, так і негативно. Позитивний вплив зіграли наступні фактори: збільшення чистого доходу на 6046 тис. грн і зменшення фінансових витрат на 32 тис. грн, що сприяло збільшенню фінансового результату на 6078 тис. грн. Розрахунки приведено у табл. 6.

Таблиця 1

Визначення показників кредитоспроможності ТОВ СП «Агроінвест», за період 2019–2021 рр.

Показники	Рік			Абсолютне зростання, (зменшення)		
	2019	2020	2021	2019 / 2018	2021 / 2020	2021 / 2019
Коефіцієнт автономії (рівень самофінансування)	0,35	0,45	0,5	0,1	0,05	0,15
Частка оборотних активів в загальній величині сукупних активів	0,6	0,7	0,68	0,1	-0,02	0,08
Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними засобами	-0,08	0,21	0,27	0,29	0,06	0,35
Коефіцієнт поточної ліквідності	0,93	1,27	1,37	0,34	0,1	0,44
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,05	0,08	0,09	0,03	0,01	0,04
Коефіцієнт рентабельності активів (за прибутком до оподаткування)	0,13	0,13	0,13	0	0	0
Коефіцієнт оборотності активів	5,9	7,02	7,64	1,12	0,62	1,74

Таблиця 2

Величина коефіцієнтів кредитоспроможності ТОВ СП «АГРОІНВЕСТ»

Показники	Рік	
	2020	2021
Коефіцієнт автономії (рівень самофінансування)	Середній	Високий
Частка оборотних активів в загальній величині сукупних активів	Високий	Високий
Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними засобами	Середній	Середній
Коефіцієнт поточної ліквідності	Середній	Середній
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	Середній	Середній
Коефіцієнт рентабельності активів (за прибутком до оподаткування)	Високий	Високий
Коефіцієнт оборотності активів	Дуже високий	Дуже високий

Таблиця 3

П'ятифакторна модель Альтмана за даними ТОВ СП «АГРОІНВЕСТ»

Показники	Рік			Абсолютне зростання, (зменшення)		Темпи приросту, %		
	2019	2020	2021	2019 / 2018	2021 / 2020	2019 / 2018	2021 / 2020	2021 / 2019
Оборотний капітал до суми активів підприємства	-0,05	0,15	0,19	0,2	0,04	-400	26,67	-480
Співвідношення нерозподіленого прибутку до суми активів	0,2	0,3	0,37	0,1	0,07	50	23,33	85
Співвідношення прибутку до оподаткування до суми активів	0,12	0,13	0,12	0,01	-0,01	8,33	-7,69	0
Співвідношення власного капіталу до заборгованості (фінансова структура)	0,54	0,82	1,01	0,28	0,19	51,85	23,17	87,04
Співвідношення доходу до суми активів	5,53	6,94	7,25	1,41	0,31	25,5	4,47	31,1
Z-інтегральний показник	6,24	8,02	8,45	1,78	0,43	28,53	5,36	35,42

Таблиця 4

Загальна оцінка результатів за п'ятифакторною моделлю Альтмана

Межі показника	Трактування
$- Z > 3$	ймовірність банкрутства дуже низька
$- 2,71 < Z < 2,9$	банкрутство можливе
$- 2,71 < Z < 2,9;$	банкрутство можливе
$- Z < 1,8 -$	ймовірність банкрутства висока
$- 1,8 < Z < 2,7$	ймовірність банкрутства дуже висока

Таблиця 5

Показники діяльності ТОВ СП «АГРОІНВЕСТ», 2020–2021 рр., тис. грн

Показники	Рік		Абсолютне відхилення
	2020	2021	
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	37 152	43 198	6 046
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	34 261	39 902	5 641
Валовий прибуток (збиток)	2 891	3 296	405
Інші операційні доходи	735	567	-168
Адміністративні витрати	827	941	114
Витрати на збут	1 471	1 583	112
Інші операційні витрати	405	434	29
Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток (збиток)	923	905	-18
Фінансові витрати	229	197	-32
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток (збиток)	694	708	14
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	-125	-127	-2
Чистий фінансовий результат: прибуток (збиток)	569	581	12

Негативний вплив спричинило збільшення окремих статей витрат, а саме збільшення собівартості на 5641 тис. грн., адміністративних витрат на 114 тис. грн., витрат на збут на 112 тис. грн., операційних витрат на 29 тис. грн., податків на 2 тис. грн. Крім того, негативно вплинуло зменшення інших операційних доходів на 168 тис.грн. Розрахунки приведено у табл. 7.

У загальній сумі отримано відхилення 12 тис. грн = 6078 – 6066 тис.грн.

Слід відмітити, що фактори майже в рівних пропорціях впливали на результат діяльності, але найбільший вплив належить до операційної діяльності. Організація операційної діяльності на підприємстві є ключовим фактором отримання прибутку на підприємстві.

Фактори, що позитивно вплинули на фінансовий результат
ТОВ СП «АГРОІНВЕСТ», 2020–2021 рр., тис. грн

Показники	Рік		Абсолютне відхилення	Вплив фактору	Значення
	2020	2021			
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	37 152	43 198	6 046	"+"	6046
Фінансові витрати	229	197	-32	"+"	32
Разом	x	x	x	"+"	6 078

Таблиця 7

Фактори негативного впливу на фінансовий результат
ТОВ СП «АГРОІНВЕСТ», 2020–2021 рр., тис. грн

Показники	Рік		Абсолютне відхилення	Вплив фактору	Значення
	2020	2021			
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	34 261	39 902	5 641	"-"	5 641
Інші операційні доходи	735	567	-168	"-"	168
Адміністративні витрати	827	941	114	"-"	114
Витрати на збут	1 471	1 583	112	"-"	112
Інші операційні витрати	405	434	29	"-"	29
Податки	125	127	2	"-"	2
Підсумок	x	x	x	"-"	6 066

Отже, встановлено, що підприємство ТОВ СП «АГРОІНВЕСТ» при комплексному врахуванні важливих показників таких як рівень кредитоспроможності, імовірність банкрутства можливо віднести до категорії до категорії «Відносно благополучних».

Разом з тим існують деякі положення, які повинні враховуватись при здійсненні експортних операцій. При організації міжнародної діяльності важливим питанням є вибір партнерів на світовому ринку. Ділові зв'язки з іноземними контрагентами, це ще одна сторона сприяння успішності бізнесу, адже не все залежить тільки від здібностей самого підприємств [2]. На вибір торгового партнера впливає значна кількість специфічних факторів, таких як крос-культурні особливості, школи ведення бізнесу і т.п.

Важливо визначити країну, в яку найбільш вигідно експортувати чи з якої найбільш вигідно імпортувати товар (послуги). Якщо порівнювати варіанти виходу на ринок різних країн керівництво підприємства обов'язково повинно брати до уваги фактори політичної й економічної стабільності; загальний обсяг витрат виробництва; організація процесу постачання; можливі державні субсидії і пільги; кваліфікація кадрів; ємність споживчого ринку країни; наявність протекціоністських заходів; наявність необхідних постачальників сировини, матеріалів [6].

В міжнародній практиці з урахуванням загальноприйнятих методик оцінки потенційних партнерів

виділяють принципи [2], які важливо враховувати при організації даної роботи (рис. 1).

Для ефективної роботи необхідно враховувати вимоги зовнішнього середовища: особливість чинного законодавства, міжнародні правила, соціально-культурне середовище, звичаї, правила валютнофінансових розрахунків, політику та ін.

Висновки. Для досягнення цієї мети необхідна насамперед ефективна організація ведення ЗЕД, яка повинна розроблятися лише у комплексі із загальною системою управління розвитком та функціонування підприємства. Розробка конкретних планів реалізації заходів дозволить підприємству визначитися з основними видами дій щодо виходу на зовнішні ринки та закріпити свої конкурентні переваги.

Для ефективного управління міжнародною економічною діяльністю можна визначити такі заходи:

- здійснювати аналіз показників, які характеризують кризовий стан підприємства за п'ятифакторною моделлю Альтмана;
- визначати показники кредитоспроможності;
- давати оцінки факторів впливу на фінансовий результат.
- дослідження нових ринків за умови виходу на них, вибір партнерів для ведення зовнішньоекономічної діяльності шляхом збору необхідної інформації про них;

Втілення запропонованих вище заходів у сфері зовнішньоекономічної діяльності підприємства покращить якість його роботи.

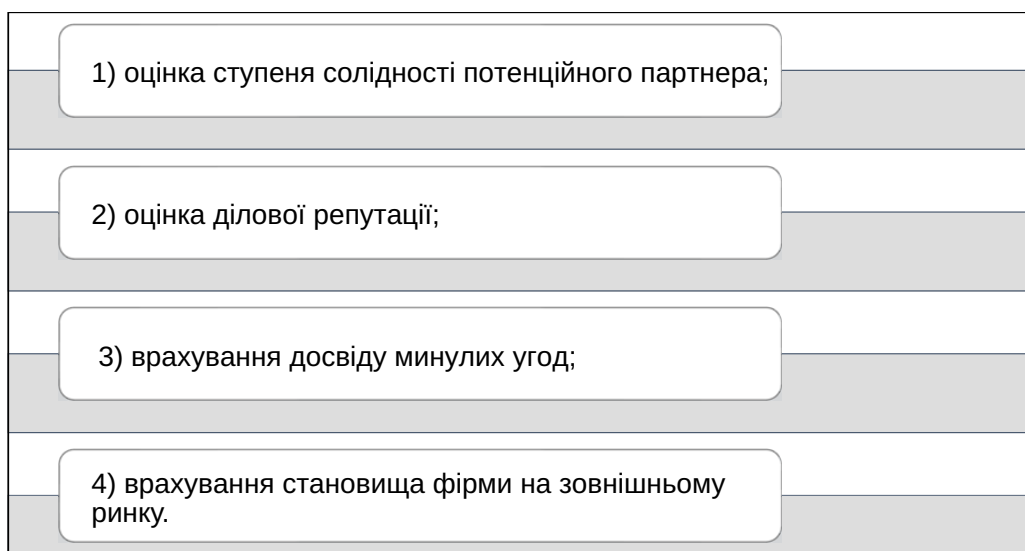

Рис. 1. Принципи оцінки потенційних партнерів

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Богацька Н. М. Аналіз розвитку зовнішньоторговельної діяльності України та можливості її покращення. *Вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського*. 2017. № 18 С. 24–27.

2. Завгородній А. В. Принципи зовнішньоекономічної діяльності: національні та регіональні виміри. *Український журнал прикладної економіки*. 2019. Т. 4. № 1. С. 85–93.

3. Зовнішньоекономічна діяльність: навчальний посібник. Видання 6-те, перероб. та доп. / За ред. Козака Ю. Г. Київ : «Центр учбової літератури», 2019. 292 с.

4. Кульганік О. М. Моніторинг інвестиційної привабливості бізнес-середовища України в контексті розвитку світової економіки. *Інфраструктура ринку*. 2019. № 36. С 9–13. DOI: <https://doi.org/0.32843/infrastruct36-2>.

5. Міжнародна економіка : підручник. За ред. Є. В. Савельєва, І. Я. Зварич. Тернопіль : ТНЕУ, 2018. 424 с.

6. Осіпова Л., Кравчик Ю. Економічна політика євроінтеграції України: аспекти малого бізнесу. *Modeling the development of the economic systems*. 2022. № 1. С. 8–13.

7. Тарасенко С. В. Міжнародний бізнес : навчальний посібник. Суми : Сумський державний університет, 2021. 222 с.

8. Хачатрян В. В., Стратійчук В. М. Діагностика конкурентоспроможності в контексті реалізації міжнародної стратегії розвитку підприємства. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2021. № 6. Том 1. DOI: <https://doi.org/10.31891/2307-5740-2021-300-6-18>.

improvement]. *Visnyk Mykolaivskoho natsionalnoho universytetu imeni V. O. Sukhomlynskoho*, vol. 18, pp. 24–27 [in Ukrainian].

2. Zavorodnii A. V. (2019) Pryntsypy zovnishnoekonomichnoi diialnosti: natsionalni ta rehionalni vymiry [Principles of foreign economic activity: national and regional dimensions]. *Ukrainskyi zhurnal prykladnoi ekonomiky*, vol. 4, no. 1, pp. 85–93 [in Ukrainian].

3. Kozaka Yu. H. (2019) *Zovnishnoekonomichna diialnist: navchalnyi posibnyk* [Foreign economic activity: study guide]. Kyiv: «Tsentri uchbovoi literatury», 292 p. [in Ukrainian].

4. Kulhanik O. M. (2019) Monitorynh investytsiinoi pryvablyvosti biznes-seredovyscha Ukrainy v konteksti rozvytku svitovoi ekonomiky [Monitoring investment attractiveness business environment of Ukraine in the context of the development of the world economy]. *Infrastruktura rynku*. vol. 36, pp. 9–13. DOI: <https://doi.org/0.32843/infrastruct36-2> [in Ukrainian].

5. Savelieva Ye. V., Zvorych I. Ia. (2018) *Mizhnarodna ekonomika: pidruchnyk* [International economy: textbook]. Ternopil: TNEU, 424 p. [in Ukrainian].

6. Osipova L., Kravchik Yu. (2022) Ekonomichna polityka yevrointehratsii Ukrainy: aspekty maloho biznesu [Economic policy of European integration of Ukraine: aspects of small business]. *Modeling the development of the economic systems*, no. 1, pp. 8–13 [in Ukrainian].

7. Tarasenko S. V. (2021) *Mizhnarodnyi biznes: navchalnyi posibnyk* [International business: study guide]. Sumy: Sumskyi derzhavnyi universytet. [in Ukrainian].

8. Khachatryan V. V., Stratiichuk V. M. (2021) Diahnostyka konkurentospromozhnosti v konteksti realizatsii mizhnarodnoi stratehii rozvytku pidpriemstva [Diagnostics of competitiveness in the context of implementation of the international strategy of enterprise development]. *Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu*, no. 6, vol. 1. DOI: <https://doi.org/10.31891/2307-5740-2021-300-6-18> [in Ukrainian].

REFERENCES:

1. Bohatska N. M. (2017) Analiz rozvytku zovnishnotorhovelnnoi diialnosti Ukrainy ta mozhlyvosti yii pokrashchennia [Analysis of the development of Ukraine's foreign trade activity and opportunities for its